

Wanda Malko

Częstochowskie szkolnictwo muzyczne po II wojnie światowej : 1945-1947

Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Edukacja
Muzyczna 1, 163-170

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Wanda Malko

Częstochowskie szkolnictwo muzyczne po II wojnie światowej (1945 – 1947)

Wstęp

Dzieje częstochowskiego szkolnictwa muzycznego obejmują okres stu lat. Pierwsza szkoła muzyczna w Częstochowie powstała w 1904 r. Jej założycielem i dyrektorem był Ludwik Wawrzynowicz. Szkoła ta działała do 1946 r. Z inicjatywy Kolegium Nauczycieli w 1945 r. założono nową placówkę o nazwie Instytut Muzyczny. W 1946 r. obydwie szkoły połączyły się. Kolejnymi etapami rozwoju instytucji było powołanie w 1952 r. Państwowej Niższej i Średniej Szkoły Muzycznej, a następnie utworzenie Państwowego Liceum Muzycznego i połączenie działających placówek w 1980 r. w Zespół Szkół Muzycznych.

Rozwój szkół muzycznych był tematem artykułów naukowych oraz licznych prac magisterskich. Szczególnie często omawiano działalność szkoły po II wojnie światowej, a problematykę tę podejmowali m.in. Henryk Dominiczak, Leon Jelonek, Bożena Chmurzewska-Labuś, Anna Mirosz, Olga Wielgus, Małgorzata Strojec, Sławomir Witkowicz¹.

Autorzy dotychczasowych opracowań opierali się przede wszystkim na zbiorach archiwum Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie. Zachowana dokumentacja pierwszego dziesięciolecia działalności instytucji jest niepełna. Podstawowym źródłem informacji była szkolna kronika, przedstawiająca początkowy okres pracy placówki w bardzo

¹ Leon J e l o n e k, *Z dziejów życia muzycznego w Częstochowie*, Częstochowa 1995; Henryk D o m i n i c z a k, *Życie muzyczne w Częstochowie w XIX i XX wieku, zarys tematyki*, [w:] *Życie codzienne Częstochowy*, red. R. Szwed, W. Palus, Częstochowa 1999, s. 55 – 84; Bożena C h m u r z e w s k a - L a b u ś, *Szkoła Muzyczna w Częstochowie, jej rola w upowszechnianiu kultury muzycznej*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie 1980, praca magisterska, (msp); Anna M i r o s z, *Monografia Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie*, Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Katowicach 1978, praca magisterska, (msp); Małgorzata S t r o j e c, *Działalność Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie w latach 1976 – 1988*, WSP w Częstochowie 1989, praca magisterska, (msp); Olga W i e l g u s, *Działalność Państwowego Liceum Muzycznego w Zespole Szkół Muzycznych w Częstochowie*, Akademia Muzyczna im. F. Chopina w Warszawie 1997, praca magisterska (msp), Sławomir W i t k o w i c z, *Działalność Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie*, WSP w Częstochowie 1992, praca magisterska, (msp), Archiwum Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie.

zwięzłej formie. Zapis kronikarski zawiera także nieścisłe daty pierwszych koncertów oraz wyraźne luki w relacji o procesie powołania szkoły. Zarówno w publikacjach, jak i pracach magisterskich nie zostały uwzględnione dokumenty znajdujące się w zasobach archiwów państwowych, zwłaszcza protokoły z kontroli i wizytacji dokonywanych przez urzędników jednostek nadrzędnych, m.in. Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach oraz Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, korespondencja urzędowa w sprawie organizacji szkoły i wiele innych dokumentów, poszerzających znacznie wiedzę o funkcjonowaniu instytucji w pierwszych latach po II wojnie światowej.

Ponieważ luki w stanie badań dotyczą głównie powstania i początków działalności szkoły, temat artykułu ogranicza zakres chronologiczny do lat 1945 – 1947. Podstawą opracowania były zasoby archiwalne Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz oddziałów Państwowych Archiwów w Częstochowie, Katowicach i Kielcach. Dokumenty te w przeważającej większości były badane po raz pierwszy². Dostarczyły one wielu cennych informacji, potwierdzających połączenie przedwojennej szkoły Ludwika Wawrzynowicza z Instytutem Muzycznym Kolegium Nauczycieli w Częstochowie, a tym samym pozwoliły na ujęcie w przyszłych badaniach rozwoju szkolnictwa muzycznego w mieście jako procesu o stuletniej tradycji.

1. Szkolnictwo muzyczne w powojennej Polsce

Organizacją powojennego szkolnictwa muzycznego, także częstochowskiego, kierował Wydział Szkół Muzycznych w Departamencie Muzyki Ministerstwa Kultury i Sztuki. Założenia reformy opracował i realizował Janusz Micketta, ówczesny naczelnik Wydziału. Były one oparte na wzorach radzieckich. Szkoły muzyczne podzielono na zawodowe i umuzykalniające. Szkoły zawodowe były trzystopniowe: niższe (5-letnie), średnie (6-letnie) i wyższe. Nowością było tworzenie szkół umuzykalniających, których cel stanowiło „umuzykalnienie osób bez ograniczenia wieku przez wykłady teoretycznych przedmiotów oraz grę na instrumentach”³. Głównym przedmiotem w tych szkołach były lekcje słuchania muzyki. Przewidywano tworzenie w nich trzech wydziałów. Pierwszy obejmował głównie teorię muzyki z umuzykalnieniem, drugi teorię muzyki z grą na instrumentach, w trzecim dominowała gra na poziomie zaawansowanym. Szkoły umuzykalniające okazały się projektem chybionym i nie wzbudziły zainteresowania.

W 1949 r. szkolnictwo muzyczne zreformowano ponownie. Szkoły niższe i umuzykalniające połączono w jedną szkołę z dwoma działami dziecięcym i młodzieżowym (dostępnym również dla dorosłych), wprowadzono szkoły średnie kształcące młodzież i dorosłych oraz licea muzyczne. Uzyskano lepszą spójność i ciągłość nauczania.

Celem polityki kulturalnej Ministerstwa była także likwidacja prywatnych szkół muzycznych. Konsekwentne eliminowanie szkolnictwa niepaństwowego potwierdzają statys-

² Archiwum Akt Nowych, Departament Muzyki, sygn. 230, Zarząd Szkół Artystycznych, Wydział Szkolnictwa Muzycznego, sygn. 34, 39, 41 – 48, 103 – 105; Archiwum Państwowe w Częstochowie, Akta Magistratu Miasta Częstochowy, sygn. 5717, 5739, 7738, 7787; Archiwum Państwowe w Kielcach, Akta Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, sygn. 2129, 2130, 2136, 2137, 2139, 2144, 2147; Archiwum Państwowe w Katowicach, Akta Prezydium WRN, sygn. 923, 924, 953, 998, 1006.

³ Projekt rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki w sprawie ustroju szkolnictwa muzycznego. APK, UWK II, sygn. 2129, s. 7.

tyki. Przed II wojną światową istniało w Polsce 135 szkół muzycznych, głównie prywatnych, w których kształciło się 11 080 osób, w tym 1 454 studentów szkół wyższych. Po wojnie w 1945 r. działało 19 szkół państwowych z 2 530 uczniami oraz 67 szkół prywatnych z 8 710 uczniami. W marcu 1946 r. istniało 135 szkół, w tym 113 prywatnych, w 1947/48 r. ilość szkół prywatnych wzrosła do 144, państwowych do 33. W ciągu kilku lat zlikwidowano lub upaństwowiono prawie wszystkie placówki prywatne. W 1954 r. na ogólną liczbę 113 szkół tylko 3 były prywatne⁴.

Dyrektywom Ministerstwa Kultury i kolejnym reorganizacjom podlegało szkolnictwo częstochowskie, stąd częste zmiany nazwy powstającej szkoły oraz późniejszy nakaz przyłączenia się do niej pod groźbą likwidacji, prywatnej Szkoły Muzycznej Ludwika Wawrzynowicza, działającej nieprzerwanie od 1904 r.

2. Powstanie Instytutu Muzycznego

W styczniu 1945 r. wznowił działalność częstochowski oddział Związku Zawodowego Muzyków Rzeczypospolitej Polskiej⁵. Członkowie Związku organizowali życie muzyczne w mieście, tworzyli pierwsze instytucje muzyczne, zespoły chóralskie, nadzorowali koncerty z udziałem przyjezdnych wykonawców oraz prowadzili akcję weryfikacji muzyków sprawdzając ich działalność w okresie okupacji. Prawo podejmowania pracy zawodowej mieli jedynie ci, którzy pomyślnie przeszli weryfikację. Dążono do tego, by wszyscy czynni zawodowo muzycy byli członkami Związku⁶. W składzie władz stowarzyszenia byli m.in.: Edward Mąkosza — prezes, Stanisław Jarzębski — wiceprezes, Władysław Leszczyński — sekretarz, Leon Jelonek — zastępca.

Członkowie częstochowskiego Związku Muzyków uznali utworzenie szkoły muzycznej za jedno z najpilniejszych zadań.

Najbardziej palącą potrzebą stało się stworzenie Instytutu Muzycznego. Statut Instytutu jest obecnie opracowywany przez prof. Romana Kuklewicza, którego Związek chciałby widzieć na czele tej instytucji. Po opracowaniu statutu oraz otrzymaniu od władz miejskich lokalu na szkołę, przedstawimy tę sprawę Urzędowi Wojewódzkiemu — Wydziałowi Kultury i Sztuki, jako że wymaga ona osobnego i szerszego omówienia⁷.

Wbrew życzeniom związkowców do zorganizowania szkoły Ministerstwo Kultury desygnowało Bonawenturę Ruteckiego. Wraz z akceptacją tej kandydatury Wydział Kultury Kieleckiego Urzędu Wojewódzkiego przekazał Departamentowi Muzyki listę nauczycieli

⁴ Jan W i e r s z y ł o w s k i, *Upowszechnienie muzyki*, [w:] *Polska współczesna kultura muzyczna 1944 – 1964*, red. E. Dziębowska, Kraków 1968, s. 194 – 214; Mirosław Dą b r o w s k i, *Szkolnictwo muzyczne*, [w:] *Kultura muzyczna Polski Ludowej 1944 – 1955*, red. J.M. Chomiński, Z. Lissa, Kraków 1957, s. 59 – 73.

⁵ Związek miał zasięg ogólnopolski i działał od 1919 r. Oficjalnie został reaktywowany podczas I Walnego Zjazdu Delegatów w Warszawie w dn. 10 – 12.06.1945 r. W pierwszych latach po wojnie liczył 10 000 członków. W 1949 r. został zaakceptowany przez Związek Pracowników Kultury i Sztuki; Stefan J a r o c i Ń s k i, *Związki muzyczne*, [w:] *Kultura muzyczna Polski Ludowej...*, dz. cyt., s. 56.

⁶ Sprawozdanie z działalności Związku Zawodowego Muzyków w Częstochowie, z dn. 17.03.1945 r. Archiwum Państwowe w Kielcach, Urząd Wojewódzki Kielecki II, Wydział Kultury i Sztuki. Materiały dotyczące organizowania i działalności Szkoły Muzycznej w Kielcach, sygn. 2137, s. 31 – 32; Okólnik w sprawie weryfikacji z dn. 11.05.1945 r. APK, UWK II, Wydział Kultury i Sztuki, sygn. 2129, s. 25.

⁷ Sprawozdanie z działalności związku..., APK, UWK II, sygn. 2137, s. 31 – 32.

przyszłej szkoły do zatwierdzenia. Projekt pierwszego składu grona pedagogicznego był następujący:

- Bonawentura Rutecki — dyrektor szkoły
- Stefania Borkowska — klasa fortepianu
- Jadwiga Borowiecka — klasa fortepianu
- Ciborowska — klasa fortepianu
- Stanisław Jarzębski — klasa skrzypiec
- Tadeusz Wawrzynowicz — klasa skrzypiec
- Roman Kuklewicz — klasa altówki, solfeż
- Irena Garztecka – Jarzębska — przedmioty teoretyczne
- Bonawentura Rutecki — przedmioty teoretyczne
- Henryk Waghalter — klasa wiolonczeli
- Maria Modrakowska — klasa śpiewu solowego
- Edward Mąkosza — klasa instrumentów dętych blaszanych
- Stępień — klasa instrumentów dętych drewnianych
- Vacat — klasa organów i dyrygowania

Projekt został sporządzony przez Ruteckiego⁸, który wkrótce zrezygnował, a sprawę Instytutu przejął ponownie Związek Muzyków. Projektowano także utworzenie Związkowej Szkoły Umuzycznienia, a pertraktacje z Ministerstwem Kultury prowadził Stanisław Jarzębski⁹.

14 kwietnia 1945 r. rozpoczęto zapisy uczniów do Instytutu Muzycznego. Zgłoszenia przyjmował Wydział Oświaty i Kultury Urzędu Miejskiego (ul. Dąbrowskiego 7, pok. 105).

Ta lakoniczna wiadomość powinna zelektryzować społeczeństwo częstochowskie. Po raz pierwszy Częstochowa będzie miała uczelnię muzyczną obejmującą całość kształt nauki w tej dziedzinie. Czas najwyższy. Nasze miasto jest dostatecznie duże i nie ma powodów, żebyśmy w wyścigu kulturalnym miast uplasowali się na szarym końcu. Mamy obecnie znakomite siły pedagogiczne z Konserwatorium Poznańskiego i Warszawskiego, które łącznie z najlepszymi pedagogami częstochowskimi stworzą taki zespół nauczycielski, który zapewni wysoki poziom nowopowstającej uczelni¹⁰.

Projektowano otwarcie klas śpiewu solowego, gry na fortepianie, skrzypcach, wiolonczeli, kontrabasie, instrumentach dętych drewnianych i blaszanych. Zakres obowiązkowych przedmiotów teoretycznych obejmował solfeż, zasady muzyki, historię muzyki, instrumentoznawstwo i akustykę. Przewidywano także utworzenie chóru¹¹. Przyjmowano dzieci od lat 7, starszych uczniów nie obowiązywały granice wieku. W czerwcu i lipcu zapisy kontynuowano w lokalu Związku przy ul. Dąbrowskiego 16¹².

Do komitetu organizacyjnego szkoły należeli: S. Jarzębski, R. Kuklewicz, E. Mąkosza, T. Wawrzynowicz. Zebrania inicjatorów odbywały się w okresie od marca do maja 1945 r. Poza wstępnymi zapisami do szkoły, podjęto starania o lokal. Władze miejskie

⁸ Tamże, s. 33 – 34.

⁹ Tamże, s. 43.

¹⁰ *Instytut Muzyczny w Częstochowie*, „Głos Narodu”, Nr 51, z dn. 13.04.1945 r., s. 3.

¹¹ Tamże, s. 3.

¹² *Z Instytutu Muzycznego*, „Głos Narodu”, Nr 121, z dn. 10.07.1945 r., s. 3; Nr 124, z dn. 13.07.1945 r., s. 3.

przydzielili Instytutowi zdewastowany budynek przy ul. Jasnogórskiej 33/35. W czerwcu przydzielony budynek zajęło wojsko, a kandydat na dyrektora szkoły Kuklewicz wyjechał z Częstochowy. W tym trudnym momencie kierowanie pracami organizacyjnymi przejął T. Wawrzynowicz¹³.

Przyszłemu dyrektorowi Instytutu udało się odzyskać lokal. Wawrzynowicz wraz z woźnym szkolnym Małeckim własnymi siłami remontował sale szkolne i gromadził niezbędne sprzęty. Dzięki tym wysiłkom 1 września 1945 r. szkoła mogła rozpocząć działalność, mimo wielu niedostatków. Najdotkliwszym był brak instrumentów muzycznych. Instytut dysponował jednym wypożyczonym pianinem, drugie stanowiło własność prywatną nauczycielki J. Borowieckiej. Nieco później Instytut otrzymał trzy pianina z Urzędu Likwidacyjnego oraz fortepian od ówczesnego prezydenta miasta Jana Wolańskiego. W pierwszym roku szkolnym pracę rozpoczęli:

- Bogumił Bednarczyk — akordeon
- Jadwiga Borowiecka — fortepian
- Wacław Dziadulewicz — śpiew solowy
- Irena Garztecka-Jarzębska — fortepian, teoria
- Stanisław Jarzębski — skrzypce
- Edward Mąkosza — śpiew solowy, solfeż
- Maria Modrakowska — śpiew solowy
- Tadeusz Wawrzynowicz — skrzypce (dyrektor)¹⁴.

3. Połączenie Instytutu i Szkoły Muzycznej Ludwika Wawrzynowicza

Jedynie w roku szkolnym 1945/46 placówka funkcjonowała jako Instytut Muzyczny. W sierpniu 1946 r. Ministerstwo Kultury i Sztuki zażądało zmiany tej nazwy na Niższą i Średnią Szkołę Muzyczną Kolegium Nauczycieli Muzyki w Częstochowie. Zmieniono wówczas nazwy wszystkich instytutów i konserwatoriów¹⁵. Równocześnie MKiS zatwierdziło na stanowisku dyrektora obu szkół T. Wawrzynowicza.

W 1946 r. zapadły decyzje przesądzające o losie Szkoły Muzycznej L. Wawrzynowicza. Warunki szkoły, realizacja programu i poziom nauczania zostały poddane szczegółowym kontrolom. Wyniki inspekcji były pozytywne i wszystkie zalecenia pokontrolne zakończono wskazaniem celowości dalszego istnienia szkoły. „Po dłuższym badaniu sprawy doszedłem do wniosku, że istnienie szkoły jest wskazane” — napisał inspektor Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach Marian Józefowicz¹⁶. Podanie Wawrzynowicza o zgodę na dalsze funkcjonowanie placówki jako szkoły dla organistów poparło również częstochowskie Starostwo Grodzkie.

Starostwo Grodzkie Wydział Oświaty i Kultury gorąco uprasza o przychylne załatwienie niniejszego podania. Szkoła organistów L. Wawrzynowicza jest starą instytu-

¹³ Kronika Państwowej Szkoły Muzycznej i Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej w Częstochowie 1945 – 1978, t. I. Archiwum Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie.

¹⁴ *Z działalności Instytutu Muzycznego*, „Głos Narodu”, Nr 198, z dn. 10.10.1945 r., s. 3.

¹⁵ Materiały dotyczące szkół muzycznych w Kielcach, Częstochowie, Radomiu 1946. APK, UWK II, sygn. 2139, s. 33.

¹⁶ Sprawozdania miesięczne z działalności referatu muzyki 1946 – 48. APK, UWK II, sygn. 2144, s. 52.

cją o wielkich zasługach i ustalonej reputacji. Zasluguje ona na jak najefektywniejsze poparcie.

Tak sformułował swą opinię naczelnik Wydziału Oświaty i Kultury Bolesław Stala¹⁷. Decyzja Ministerstwa Kultury zapadła w październiku 1946 r. i była negatywna.

W odpowiedzi na pismo... Ministerstwo Kultury i Sztuki stoi na stanowisku, iż istnienie dwóch szkół muzycznych w Częstochowie nie jest konieczne, tym bardziej, że jak wynika z załączonych sprawozdań Szkoła Muzyczna Ludwika Wawrzynowicza liczyła w ubiegłym roku szkolnym 60 uczniów, a Niższa i Średnia Szkoła Kolegium Nauczycieli — 110. Wobec tego Ministerstwo poleca przeprowadzić połączenie obu szkół w jedną, w przeciwnym przypadku subwencja zostanie wstrzymana, a jedna ze szkół zamknięta. Dyrektor Departamentu Muzyki F. Kulczycki¹⁸.

20 października podczas zebrania Kolegium Nauczycieli Muzyki L. Wawrzynowicza wyraził zgodę na połączenie szkół i taką uchwałę podjęło Kolegium. Zasłużona dla rozwoju kultury muzycznej w mieście szkoła przestała istnieć. Jej dyrektor wraz z nauczycielami podjął pracę w szkole kolegiальной. Przekazał jej także swe zebrane przez lata instrumentarium, w tym dwa fortepiany i fisharmonię. Pracę w nowej placówce w 1946 r. podjęli: Stefania Borkowska, Emilia Cumft-Makarska, Alicja Grabowska, Wacława Sakowicz (fortepian), L. Wawrzynowicz (organy, teoria), Andrzej Łuciuk (śpiew gregoriański). Szkoła zyskała nową klasę organów i mogła przyjąć większą ilość uczniów do klas fortepianu. W 1947 r. w skład rady pedagogicznej weszli nowi nauczyciele: Eugenia Irzykowska (fortepian) i Antoni Szuniewicz (organy, teoria). W 1947 r. podjęto próbę zorganizowania zalecanej przez Ministerstwo Kultury szkoły umuzykalnienia. Reklamowano w prasie rozpoczęcie nowej formy nauki i ogłoszono nabór. Kształcenie miało się odbywać poprzez lekcje słuchania muzyki z udziałem ilustratora. Od kandydatów nie wymagano przygotowania muzycznego, nie obowiązywały też granice wieku. Udział w lekcjach był odpłatny. Opłata wynosiła 200 zł miesięcznie¹⁹. Zamiar ten nie powiódł się. Podobnie jak w innych miastach, brakowało chętnych do nauki, nieprzynoszącej żadnych uprawnień zawodowych.

4. Działalność koncertowa uczniów i nauczycieli

Niemal od początku istnienia szkoła organizowała koncerty uczniowskie. Odbywały się one w sąsiadującej ze szkolnym budynkiem sali Miejskiej Orkiestry Symfonicznej przy ul. Dąbrowskiego 16. Pierwszy popis półroczny odbył się 7 lutego 1946 r. Wzbudził duże zainteresowanie, a sala była „wypełniona po brzegi”. Koncert rozpoczęło wystąpienie dyrektora Instytutu T. Wawrzynowicza, który omówił cele i zadania szkoły oraz przedstawił publiczności grono pedagogiczne. Recenzja debiutanckiego popisu była pozytywna.

Pierwszy popis dowiódł, że Instytut jest na poziomie i zasługuje całkowicie na poparcie odpowiednich czynników. Uczniowie począwszy od najmłodszych, wykazali

¹⁷ Materiały dotyczące szkół muzycznych w Kielcach, Częstochowie, Radomiu. APK, UWK II, sygn. 2139, s. 35.

¹⁸ Tamże, s. 27. (Subwencję otrzymywała Szkoła Kolegium Nauczycieli, Szkoła Wawrzynowicza nie otrzymywała żadnych dotacji).

¹⁹ *Lekcje słuchania muzyki dla niezamożnych częstochowian*, „Życie Częstochowy”, Nr 72, z dn., 07.09.1947 r., s. 3; *O umuzykalnieniu szerokich mas. Inicjatywa godna poparcia*, „Życie Częstochowy”, Nr 82, z dn. 17.09.1947 r., s. 3.

dobrze wyniki dzięki pracy i stosowanym metodom profesorów. Pomimo pewnej dozy tremy u wykonawców, czemu nie należy się dziwić, wszyscy wywiązali się ze swego zadania dobrze. Całość była miłą niespodzianką dla słuchaczy, którzy gorąco oklaskiwali produkcje adeptów sztuki muzycznej²⁰.

Do pierwszych uczniów, którzy swą grę zaprezentowali publicznie, należeli: Krystyna Kiczyńska, Krystyna Szelańska (kl. fortepianu E. Cumft-Makarskiej), Halina Nagłowska (kl. fortepianu I. Garzteckiej-Jarzębskiej), Pola Jung, Krystyna Belof, Andrzej Nespiak (kl. fortepianu J. Borowieckiej), Marian Kmiecik (kl. śpiewu W. Dziadulewicz), Tadeusz Świąc (kl. skrzypiec T. Wawrzynowicza), Jerzy Hiller (kl. skrzypiec S. Jarzębskiego), Tadeusz Łupiński (kl. śpiewu E. Mąkoszy). Podczas popisu był obecny wizytator okręgowy z Kielc Jan Zaremba.

W czerwcu 1946 r. uczniowie wzięli udział w popisie końcoworocznym.

Był to przegląd postępów uczniów... i jednocześnie końcowy efekt rocznej pracy grona nauczycielskiego, które z osiągniętych wyników może być zupełnie zadowolone. Instytut ma już poza sobą zasadnicze trudności organizacyjne, posiada własny lokal, skromne, lecz wystarczające wyposażenie w pomoc szkolną w postaci instrumentów (fortepiany) i co najważniejsze — doskonały skład profesorów; placówka ta, choć pracuje w ciężkich warunkach materialnych, — posiada dobrą opinię szkoły żywej, czynnej, opartej na fachowości i dbającej o poziom swych uczniów... To, co można było zauważyć na popisie po rocznej zaledwie pracy, jest istotnie godne szczerzego podziwu...²¹.

Recenzent M. Zawadzki zanalizował obszernie występy uczniów z klas poszczególnych pedagogów. Za wybitną uznał grę Juliusza Łuciuka, „która już dziś nosi piętno pewnej dojrzałości i zrozumienia; przed nim przy dalszej pracy stoją duże możliwości poważne — piękna przyszłość”²².

Wraz z rozwojem działalności szkoły wzrastała także ilość koncertów uczniowskich. W pierwszym półroczu 1947 r. odbyły się trzy popisy, ogólny 29 listopada, klasy śpiewu M. Modrakowskiej 13 grudnia i klasy fortepianu 14 grudnia²³.

Koncerty recenzowano w prasie, a spośród uczniów wyróżnili się szczególnie: 11-letni Andrzej Jasiński z kl. fortepianu J. Borowieckiej, Jerzy Marchwiński z kl. fortepianu S. Borkowskiej, Tadeusz Świąc z kl. skrzypiec T. Wawrzynowicza oraz Barbara Walkowska i Hanna Smólska z kl. śpiewu M. Modrakowskiej²⁴.

Życie muzyczne Częstochowy współtworzyli nauczyciele instytutu. Byli wśród nich wybitni, koncertujący muzycy: śpiewaczka Maria Modrakowska, skrzypek Stanisław Jarzębski oraz jego żona Irena Garztecka-Jarzębska, śpiewaczka, pianistka i kompozytorka.

9 marca 1945 r. S. Jarzębski był wykonawcą recitalu w sali Teatru Miejskiego. Interpretował m.in. utwory G. Tartiniego, K. Szymanowskiego, H. Wieniawskiego. Akompa-

²⁰ [L. J.], *Z popisu uczniów Instytutu Muzycznego w Częstochowie*, „Głos Narodu”, Nr 37, z dn. 13.02.1946 r., s. 4.

²¹ Marian Z a w a d z k i, *Z popisu uczniów Instytutu Muzycznego*, „Głos Narodu”, Nr 147, z dn. 25.06.1946 r., s. 6.

²² Tamże.

²³ Sprawozdanie miesięczne z działalności referatu muzyki 1946 – 1948. APK, UWK II, sygn. 2144, s. 17.

²⁴ *Odkrywamy nowe talenty na koncercie uczniowskim Instytutu Muzycznego*, „Życie Częstochowy”, Nr 159, z dn. 04.12.1947 r., s. 3; Stefania P o d h o r s k a - O k o ł o w, *Koncert 4-ch uczennic Marii Modrakowskiej*, „Życie Częstochowy”, Nr 175, z dn. 21.12.1947 r., s. 3.

niowała I. Garztecka-Jarzębska²⁵. W kwietniu Jarzębski był solistą koncertu symfonicznego. Wykonał *Romans G-dur* L. v. Beethovena oraz *Koncert skrzypcowy C-dur* J. Haydna²⁶. W maju solistką koncertu symfonicznego była Maria Modrakowska. Znakomita śpiewaczka zaprezentowała dzieła barokowe, m.in. J.S. Bacha²⁷. Kilka dni później, wokalistka wystąpiła z recitalem pieśni Schuberta, Wolfa, Sibeliusa, Chopina, Moniuszki i Szymanowskiego. W grudniu I. Garztecka-Jarzębska wykonała *Koncert fortepianowy f-moll* F. Chopina z Miejską Orkiestrą Symfoniczną pod dyрекcją S. Jarzębskiego²⁸. Wykonawcami programów koncertowych byli również S. Borkowska (fortepian) i T. Wawrzynowicz (skrzypce). Dyrektor Instytutu w latach 1945 – 47 był stałym recenzentem muzycznym „Głosu Narodu”.

W pierwszych tygodniach po zakończeniu działań wojennych w Częstochowie powstały instytucje muzyczne decydujące o rozwoju kultury muzycznej miasta w następnych dziesięcioleciach. Należała do nich szkoła muzyczna, kontynuująca tradycję prywatnej szkoły założonej przez L. Wawrzynowicza w 1904 r. Działalność tej przedwojennej placówki ukształtowała miejscowe środowisko muzyczne, którego przedstawiciele podjęli aktywną pracę dla odrodzenia życia muzycznego w mieście.

²⁵ [Ton.] (Tadeusz Wawrzynowicz), *Z recitalu skrzypcowego St. Jarzębskiego*, „Głos Narodu”, Nr 24, z dn. 12.03.1945 r., s. 3.

²⁶ T. W a w r z y n o w i c z, *Z poranka symfonicznego*, „Głos Narodu”, Nr 61, z dn. 26.04.1945 r., s. 3.

²⁷ *Koncert słynnej rodaczki Marii Modrakowskiej w Częstochowie*, „Głos Narodu”, Nr 74, z dn. 12.05.1945 r., s. 3.

²⁸ T. W a w r z y n o w i c z, *Z koncertu symfonicznego*, „Głos Narodu”, Nr 258, z dn. 21.12.1945 r., s. 3; S. Jarzębski i E. Mąkosza byli dyrygentami Miejskiej Orkiestry Symfonicznej.